

РІВЕНЬ ВІДТВОРЕННЯ СТАДА ЯК ПОКАЗНИК АДАПТАЦІЇ КОРІВ ДО КОНКРЕТНИХ УМОВ СЕРЕДОВИЩА

Ткачук В. П., науковий керівник, к. с.-г. н, доцент
Леонець В. А., магістрантка

Основна причина зниження відтворної функції - низький рівень адаптації тварин до певних господарських умов. Вона полягає у невідповідності умов годівлі і утримання фізіологічним потребам тварин при підвищеній молочній продуктивності. Порушення відтворної функції лише на 10% обумовлено генетичними факторами і на 90% залежить від умов навколишнього середовища [5].

Інтенсивне відтворення стада – один із головних факторів успішного вдосконалення існуючих і виведення нових високопродуктивніших порід. Планове регулювання відтворення стада – вирішальна передумова економічної ефективності галузі молочного скотарства, оскільки суттєвою причиною її зниження є низький показник репродуктивної функції худоби.

Яловість і безпліддя корів приносить великі збитки господарствам. Один із методів покращення відтворення стада – ліквідація яловості корів шляхом скорочення тривалості сервіс-періоду і міжотельного інтервалу. Результатом успішної селекції щодо молочної продуктивності є, в першу чергу, помітне зниження відтворної здатності, здоров'я і тривалості господарського використання корів [3].

Успішне управління відтворенням має великий вплив на загальні показники стада та рівень прибутковості молочного бізнесу. Ефективність молочного скотарства тісно пов'язана з інтенсивністю відтворення стада [2].

Погіршення відтворних здатностей маточного поголів'я худоби при збільшенні рівня продуктивності - актуальна проблема молочного скотарства України. Відтворні здатності корів є одним з найважливіших показників їхньої господарської цінності і можуть слугувати критерієм конституційної міцності та ступеня адаптації до конкретних умов середовища. [4, 5].

Структуру стада визначають на початок року, оскільки співвідношення груп змінюється у результаті одержання приплоду, переведення тварин із групи в групу, вибракування і здавання худоби на забій. У господарствах, які самі вирощують ремонтний і надремонтний молодняк, частка корів у стаді становить 40 — 50 %. Якщо надремонтний молодняк реалізують у ранньому віці, то корів у стаді може бути 60 — 65 %.

З поглибленням спеціалізації молочного скотарства і вирощуванням ремонтного молодняку в спеціалізованих господарствах частку корів у стаді доводять до 80 — 85 %, що дає можливість різко підвищити товарність молока. У племінних господарствах молодняк реалізують у 12-місячному віці, тому на частку корів у стаді має припадати 40 — 50 % [6, 8].

Для забезпечення нормального відтворення з часткою корів 60 — 65 % необхідно мати на 100 корів 15 — 17 % нетелей, 18 — 20 — телиць старших від року і 20 — 25 % теличок до року. Щоб прискорити поліпшення якості стада, доцільно збільшити кількість ремонтного молодняку з розрахунку щорічного введення у групу корів 20 — 25 % первісток, що дасть можливість більше вибракувати низькопродуктивних тварин, оновити стадо за 4 — 5 років і підвищити його продуктивність [3, 5].

За нормальних умов вирощування статеву зрілість у телиць настає у віці 6 — 9, а в бугайців — 7 — 8 міс. Осіменяти телиць потрібно з досягненням ними господарської зрілості. Такий період для тварин молочного і комбінованого напрямів продуктивності настає в 17 — 20, а для м'ясних порід — у 16 — 18 міс. Крім того, телиці до цього віку повинні мати не менше ніж 70 % живої маси повновікової тварини. Щоб осіменити телиць в оптимальні строки, їх потрібно вирощувати в належних умовах і на фізіологічно обґрунтованому рівні годівлі. Осіменіння у ранньому віці зумовлює тяжкі отелення, народження слабких телят і зниження молочної продуктивності корів, особливо первісток [2].

Осіменяють телиць і корів у період настання охоти. Проявами її є неспокій тварин, втрата апетиту, у корів знижуються надої, вони стрибають одна на одну, спостерігаються набрякання зовнішніх частин статевих органів, їх почервоніння та виділення слизу. В середньому охота триває 12 — 18 год із коливаннями 6 — 36 год [1].

Через 24 год після початку охоти відбувається овуляція, тобто вихід яйцеклітини з фолікула. Враховуючи те, що спермії у статевих шляхах самки здатні до виживання протягом 8 — 24 год, осіменяти тварин потрібно два рази з проміжками 10 — 12 год увечері та вранці або ж навпаки.

Природне парування застосовують рідко, а в основному осіменяють тварин штучно: телиць — візо-цервікальним методом (за допомогою шприца-катетера і піхвового дзеркала), а корів — ману-цервікальним (із використанням поліетиленової рукавички, балончика й катетера) та ректо-цервікальним (з фіксацією шийки матки через пряму кишку).

Сперма для осіменіння надходить із районних племоб'єднань, де утримують висококласних плідників. Після осіменіння телиці чи корови технік робить запис у журнал осіменіння та одержання приплоду, де вказує кличку, ідентифікаційний номер самки, дату осіменіння, кличку та ідентифікаційний номер плідника. Якщо ж запліднення не відбулося, то через 20 - 21 день із коливаннями від 12 до 40 днів у самки спостерігається повторна охота.

За 2 міс до отелення корів перестають доїти, їх запускають, зменшуючи кількість доїнь і даванку соковитих та концентрованих кормів.

Годівля нетелей і тільних корів має бути достатньою й повноцінною, особливо їх треба забезпечувати протеїном, мінеральними речовинами та вітамінами. Норми годівлі для таких тварин визначають залежно від їхньої живої маси, вгодованості й планового надою.

Годують тільних корів три рази на день із постійною подачею води в автонапувалки. Кращими кормами в стійловий період є злаково-бобове сіно, сінаж, силос, коренеплоди, комбікорм; а в літній — зелені корми і 1,5 - 2 кг концентрованих з урахуванням планової продуктивності [1, 3].

(1 На 100 кг живої маси грубих кормів дають 2 - 2,5, соковитих — 4 - 5 кг. Тільній корові живою масою 500 - 550 кг із плановим річним надоєм 4500 - 5000 кг за добу згодовують, кг: сіна — 8 - 10, кормових буряків — 5 - 6, силосу — 10 - 12 і концентрованих кормів — 2,5 - 3 [2].

За 7 — 10 днів до отелення з раціону вилучають соковиті корми (силос, коренеплоди), а за 2 — 3 дні припиняють давати і концентровані. За два тижні до отелення корів переводять у родильне відділення, в якому бажано мати клітки-бокси. Тут самки теляться і перебувають із телям 1 — 3 доби. Таких боксів має бути 0,5 — 0,6 % від кількості корів у стаді [6].

Новонароджене теля зважують перед першою годівлею й складають акт оприбуткування приплоду, де зазначають кличку та ідентифікаційний номер матері й батька, масу і кількість приплоду, присвоєний ідентифікаційний номер і кличку. Дані акта заносять до форми № 3-мол — журналу реєстрації приплоду та вирощування молодняку великої рогатої худоби [1, 3].

Технологія розведення великої рогатої худоби на сучасному етапі потребує використання високопродуктивних тварин. Проте, розрахунки показують, що підвищення рівня надоїв корів на кожні 1000 кг призводить до зниження плодючості на 10 %. У той же час багато вчених вважають, що продумана система розведення худоби, селекція, направлена на одержання високопродуктивних корів, не зашкодить їх здоров'ю і плодючості. Показники плодючості в певній мірі визначають економічний ефект від розведення молочної худоби. Низькі показники відтворної здатності стримують темпи відтворення стада і цим знижують можливість відбору за основними селекційними ознаками [4, 6].

Відтворна здатність молочних корів є важливою складовою комплексної оцінки худоби. Регулярні, щорічні отелення стимулюють лактацію, а одержаний приплід дає можливість вести розширене відтворення стада, підвищити економічну ефективність виробництва молока за рахунок реалізації племінного молодняку та ін. Відтворну здатність корів контролюють за багатьма показниками, до яких належить: тривалість тільності, сервіс-періоду, сухостійного і міжотельного періодів [2].

Отже, велика рогата худоба характеризується певними господарськими та біологічними ознаками, серед яких важлива роль належить відтворній здатності як показника адаптації до конкретних умов виробництва.

Література

1. Адаптаційні властивості тварин новостворених молочних порід / М. С. Пелехатий, Л. М. Гунтік, Т. І. Ковальчук [та ін.] // Зб. наук. пр. Вінн. держ. аграр. ун.-ту. — 2005. — Вип. 22. — С. 48–55.
2. Афанасенко В. Ю. Оцінка взаємозв'язку показників продуктивності та відтворювальної здатності корів / В. Ю. Афанасенко // Наук.-техн. бюл. ін.-ту тв.-ва. — Харків, 2005. — №79. — С. 6–9.
3. Башенко М. Відтворна здатність і продуктивне довголіття української чорно-рябої та червоно-рябої молочної худоби / М. Башенко, О. Гончар, Ю. Сотніченко // Тваринництво України. — 2012. — №7. — С. 12–17.

4. Боднар П. В. Відтворна здатність телиць та корів-первісток української чорно-рябої молочної породи / Боднар П. В., Щербатий З. Є., Павлів Б. А. // Проблеми та перспективи ведення тваринництва з використанням генофонду високопродуктивних порід та типів тварин: Матер. міжнар. наук.-практ. конф. – Кам'янець-Подільський, 2007. – С. 9–11.

5. Бучковская В. И. Проблема адаптации животных к условиям промышленного животноводства / В. И. Бучковская // Сб. статей ФГБОУВПО „Алтайский государственный аграрный университет”. – 2012. – Книга 3. – С. 84–85.

6. Сірацький Й. З. Адаптаційні особливості тварин української чорно-рябої молочної породи / Й. З. Сірацький, Є. І. Федорович // Вісник аграрної науки. – 2004. – №9. – С. 24–28.